

Київська Русь – це не Росія

Росія за своєю природою і у власному житті має суттєву хронічну звичку до обману та шахрайства. В її зовнішній політиці основною зброєю проти Європи завжди було віроломство. Вчора вона говорила нам: «Я – Християнство», завтра вона скаже: «Я – Соціалізм».

Жюль Мішле, французький історик, 1853

Російська політика не змінюється. Її методи, її тактика, її маневри можуть відрізнятися, але її політична ціль – захоплення світу – залишається незмінною.

Карл Маркс, 1855, «Капітал»

Історія підкореного народу, що написана завойовником, не є правдивою – ця теза залишається загальноновизнаною в академічних колах. Це стосується України, яка багато разів була завойована своїми сусідами: татарами, Польщею, Росією і відвоєнована одними в інших у різні часи.

У серпні 1991 року Україна знову, нарешті, стала незалежною від Царської Росії та Радянського Союзу.

Україна – це унітарна, а не федеративна держава. Її територія розділена на 25 адміністративних районів, що називаються ОБЛАСТЯМИ. Керівник кожної області не є обраним, його кандидатуру висуває Президент України та ратифікує Український Парламент.

1-го грудня 1991 року відбувся референдум про суверенітет України. Переважна частина виборців, а саме – 90,3%, сказали ТАК незалежності України. У Криму за участі 83,33% виборців, 65% з них сказали ТАК. У Донецькій області ТАК сказали 64,1% з 83,9% виборців, що прийшли на дільниці. У Херсонській області на дільниці прийшли 90,13% виборців, 75% з них сказали ТАК. І нарешті у Луганській області головувало 83,86% виборців, з них позитивно – 68,1%.

Законність цього вибору на всенародному голосуванні була раз і назавжди продемонстрована, підтверджена та визнана всіма країнами світу, включаючи Росію.

Історично Україна частіше і довше перебувала під російським домінуванням, ніж опікою інших сусідніх країн. У Росії вірили, що Україна ніколи не відновить своєї незалежності. Отож з усіх країн, які протягом століть завойовували українські землі, тільки Росія, за підтримки свого православного духовництва і п'ятої колони діаспори, організувала переписування та фальсифікацію історії України, починаючи з її витоків.

Українська історіографія щодо виникнення та історії України є одностайною і суголосною. В Росії ж існують дві діаметрально протилежні історіографічні школи стосовно трактування походження України та Росії. Перша з них – чесна та правдива, вона базується на наявних підтверджених фактах. Друга спирається на імперіалістичну російську ідеологію та на російське православне месіанство, що витікає з теорії Третього Риму.

У цій статті ми дослідимо витoki назв *Українська Русь і Росія*. Виходячи з того, що автор цієї статті народився в Нормандії (Франція), від батьків українців, він буде навмисно обмежувати українських істориків до повної, наскільки це буде можливо, неупередженості та прозорості. Таким чином, ми надамо пріоритет російським авторам, гідним довіри, що належать до першої школи, зазначеної вище.

Панування повної необізнаності, плутанини, дезінформації та фальсифікації щодо походження та історії Росії та України, що є так широко розповсюджене в академічних та релігійних установах Заходу, призвело до того, що наші найкращі політики потрапили під вплив російської пропаганди.

Так, Вінстон Черчилль описував Росію як містерію, оповиту незрозумілою таїною.

Його попередник. Бенджамін Дізраелі, навпаки, не потерпав від цієї немочі. У листі, написаному Королеві Вікторії у 1876 році, Прем'єр-міністр Бенджамін Дізраелі пропонує Королеві Англії «вимести московитську центральну Азію і загнати їх (московитів) у Каспійське море». Дізнавшись про це, цар розлютився. Не через можливу військову інтервенцію Англії, а через образу, тому що Дізраелі відмовився називати царя та його почет росіянами і назвав їх московитами.

Терміни: РУСЬ, РУТЕНІЯ, РОСІЯ

У Західній Європі, а саме у Франції, певне число інтелектуалів намагається запевнити, що Київ був колись столицею «першої російської держави». Детальний аналіз історичних архівів, датованих 944-м роком, доводить, що назва РУСЬ стосувалася тоді виключно Київської Держави, тобто міста Києва та його передмістя, де жили поляни (майбутні українці) на обох берегах ріки Дніпро. Потім, як це встановлює Михайло Брайчевський, видатний археолог та історик, у своєму головному творі «КОЛИ І ЯК ВИНИК КИЇВ», Русь об'єднала Чернігівщину, Переяславщину та інші великі території на обох берегах Дніпра.

В одному зі стародавніх документів – літописі «Повість минулих літ» – зазначено, що поміж племен східних слов'ян найчисленнішим було пле-

м'я «Полян, яке сьогодні називається Русь», тобто Україна.

М. Брайчевський робить із цього висновок, що «Русь, новий історичний феномен, замінив полянський Союз (Союз антів), коли той розпався. Русь виникла на його руїнах: новий полянський Союз у нових територіальних кордонах», але, як і попередній, новий Союз займав землі навколо Києва, столиці України.

Існує інша назва Київської Русі – Рутенія, але ніколи її не називали Росією. Таким чином, коли Український князь Ярослав Мудрий одружив свою дочку, княжну Анну Київську, з Королем Франції Генріхом I у 1051-му, внаслідок чого вона стала Королевою Франції, офіційні французькі джерела називали київського князя: Рекс Рутенорум, Цар Рутенів. Зрідка Ярослава ще називали: Рекс Ругорум, Рекс Рутікорум, Рекс Рузолорум або Рекс Славорум. Ці визначення не мають нічого спільного з Росією, яка сформувалася набагато пізніше та в іншому місці. І навпаки, щодо терміну Рутенія, він є повністю прийнятним, і коректно стверджувати, що княжна Анна Київська була Рутенкою.

Підсумовуючи, зазначимо, що Русь, тобто середньовічну Україну, латиною називали Рутенія. Саме це підтверджено російськими істориками.

П. Н. Третьяков писав: «Східна європейська Держава почала формуватися на цьому місці за два століття до появи Рюриковичів у Києві. Держава виникла на берегах тієї частини Дніпра, яка називалася Русь. Ще довгий час, до XII–XIII століть, тільки ці землі називалися Руссю або землями руськими. <...> Саме Київська Держава та її передмістя, де жили поляни, була Руссю, що і тепер так називається».

М. Н. Тихомиров пише: «Русь – це антична назва Київської Держави, країни полян». Інші російські історики, як М. Д. Приселков та А. Н. Насонов уточнюють, що Держава Русь знаходилася між трьома містами – Києвом, Черніговом та Переяславом Руським.

Видатний польський вчений, експерт з питань історії Русі – України Генрі Пашкевич написав у передмові до своєї книги «Походження Росії», Лондон, 1954: «Russia англійською, Russia французькою, Rusland німецькою означає Київська Держава з

10-го по 13-те століття, Імперія чи, скоріше, Велике Князівство Московське з 14-го по 17-те ст., Імперія Петра Великого та його нащадків у 18–20 сторіччях. Це призвело до численних непорозумінь в історичній літературі та до значного викривлення ідей. Історичні пошуки спростяться, якщо відповідна термінологія буде відрегульована інтернаціонально. Я сам та, безперечно, ще багато інших повинні подолати великі труднощі в цьому напрямку. Оскільки термін Русь не є загальновідомим, я повинен вжити у назві цієї роботи термін *Russia*».

Врешті-решт, неважливо, як інші країни називають Україну, головне знати, яке саме ім'я хоче носити сьогодні 46-мільйонний народ і під яким саме йменням він хоче бути визнаним.

РОСІЯ ТА ЇЇ ПОХОДЖЕННЯ

Непевна щодо своїх витоків російська історіографія, як царська, так і радянська, а сьогодні ще й путінська, претендує на те, що Росія походить від Київської Русі. Вже 1450 року Московія (Росії тоді ще не існувало) вперше офіційно заявила, що Київська Русь є джерелом її історичної спадщини. У 1493 році цар Іван III, який проводив політику збирання земель та розширення своєї імперії, вже накинув оком на Українську Русь. Так, у 1493 році Іван III проголосив себе государем «всіх земель Руських» (Государ всея Русі).

Зазначимо, що він використав термін *Ruci*, який не має нічого спільного ні з Росією, ані з Руссю.

Більше як за 100 років до цього, в 1360 році, під час правління князя Василя I-го (1360–1425), Московія теж мала територіальні вимоги, але тоді суперечка виникла з Литвою. Та завдяки воєнному союзу між Польщею та Литвою, вторгнення московитів на литовську землю закінчилося повною поразкою.

Після Полтавської битви 1709 року Петра I охопила манія величчя. Переповнений пихою, він коронував сам себе почесним титулом Петро Великий, а у 1721 році Петро I сам проголосив себе імператором.

Імператор одразу після інавгурації змінив назву своєї країни з традиційного слова МОСКОВІЯ на найменування РУСЬКИЙ НАРОД.

У 1721 році цар Петро I, що назвався Великим, своїм декретом постановив: «Відсьогодні народ Московії називатиметься руським народом».

Окремо наголосимо на використанні терміну РУСЬКИЙ замість РОСІЙСЬКИЙ, тобто «російським народом».

Це наглядно демонструє, що Петро I ще вагався щодо використання назви Росія, аби не налякати неросійські народи, які потрапили під його диктатуру.

Для Царської Росії назва Україна була втіленням боротьби українського народу за свою національну незалежність. Ця назва була скасована і замінена петровським режимом на Малоросію – назву, яку ненавидять всі українці, тим більше, що українська мова не має нічого спільного з російською. Київська Русь надалі називалася Мала Русь, або Малоросія. Щоб підкреслити, що ця земля ніколи не була складовою Московії, Петро I назвав населення Московії словами Велика Русь.

Жодна країна світу не визнала цього указу. Тільки через тридцять шість років, отримавши численні дари чи хабарі від московського уряду, західні європейські країни починають офіційно визнавати величезну територію Московії під новою назвою держава Росія. У 1757 році Франція офіційно визнала Імперію Петра Великого під назвою Росія. За нею була Іспанія у 1759 році та Польща у 1764-му. Після цього визнання спротивився перехід від терміну «русский» до назви «Росія», і на неї погодилася вся Європа. Тим не менш, у 1876 році Англія ще називала Російську Імперію Московією.

МОСКОВСЬКЕ МЕСІАНСТВО АБО ТРЕТІЙ РИМ

Щоб дізнатися, що ж відбувається сьогодні у Східній Європі взагалі та в Україні зокрема, ми коротко згадаємо теорію Третього Риму, яка тісно пов'язана з месіанством російської православної церкви, згідно з якою Москва – це Третій Рим.

«Концепція Третього Риму є ключовою у нашому розумінні життя російського народу протягом останніх століть» – цими словами історик Ілля Денисов характеризує цінності, зміст і сподівання російського народу у своїй книзі «Витоки Автокефальної церкви», надрукованої у 1947 році в Парижі у журналі «Слов'янські дослідження», том XII.

Теорія Третього Риму – це легенда, вигадана Філотеєм (1465–1542), православним монахом, що жив у Єліазарівському монастирі поблизу Пскова, що на той час суперничав із Москвою. З 1530 до 1540 р. Філотей написав серію послань великому московському Князю, в яких він стверджує, що Московія – це духовна спадкоємиця давнього Папського Риму і II-го Візантійського Риму.

Перед вами текст, що належить Філотею: «Всі колишні християнські держави зникли через їхній моральний занепад, вони увійшли, як зазначено в рукописах пророків, в єдину та неповторну Імперію нашого Государя, тобто в Московську Імперію. Перший Рим впав так само, як і Другий – Візантія. Але Третій Рим – Московія, вона – непоборна. І ніколи не буде четвертого Риму».

Але ж історично Московія не мала ні спорідненості, ні юридичних, ані громадянських чи канонічних зв'язків з жодним із двох Римів, про які йдеться. Тобто монах Філотей переробив факти, показуючи зв'язок із багатомірною духовною спадщиною давньої Київської Русі, яка офіційно отримала християнство від Константинополя у 988 році.

Скромно зазначимо, що в ті часи, у 988 році, і Константинополь і Київська Русь були об'єднані з Римською католицькою церквою. Східний розкол стався аж у 1054 році, тобто через 66 років після хрещення давньої Київської Русі, коли папський посол, кардинал Умберг, особисто поїхав у Константинополь, щоб відлучити від церкви Візантійського Митрополита Михайла Кирила за його «теологічні ересі». Та ми не входимо у деталі, що не стосуються змісту цієї статті.

Дуже швидко монах Філотей замислився щодо катастрофи, яку він створив своєю першою версією про Третій Рим. Йому треба було зарадити лихові та вигадати нову легенду, що він і зробив, переробивши своє послання, надаючи йому новий напрямок. Він згадав не тільки традиції Київської Русі, а й легенду, за якою апостол Андрій відвідав київські гори...

«Знай, Царю благий, що всі царства відданих справжній християнській вірі згуртувалися у твоєму царстві, ти є єдиний християнський імператор у цілому світі. Не зрадь, Царю, наказам, даним твоїми предками, Костянтином Великим (274–337), Володимиром Благословенним (956–1015) і Великим Ярославом (978–1054), обраними Богом, так само як і іншим блаженним святим, що були твоїми попередниками. Слухай же й запам'ятовуй, Цар благий, що всі християнські царства згуртувалися в твоєму царстві, що Перший Рим і Другий Рим впали, але Третій Рим стоїть, і не буде більше четвертого. Згідно з великим і святим вченим, ніхто не успадкує твою християнську імперію...»

Звичайно, Філотей не вказує нам, що це за «рукописи пророків» та хто ці «великі святи вчені».

Підкреслимо також, що в жодному тексті Філотея не зустрічається ані прикметник «російський», ані назва Росія. Говориться про царство, про московську імперію, про велико-

го московського князя, про християнського імператора та блаженних святих без уточнення імені жодного разу.

На початках ідея Третього Риму була непевною і не викликала жодного захоплення ані з боку держави, ні з боку церкви московитів. У 1589 році консолідація православної церкви з державою була скріплена слухняністю та повною покорою православної церкви диктату російської держави. Це дало змогу російському історичному Іллі Денисову написати, що «...у 1589 році визначення Третього Риму отримує своє історичне підтвердження». («Журнал слов'янських досліджень». Париж, том XXIII, стор. 71).

Легенда Третього Риму мала своїх прихильників не тільки серед істориків, але й серед російських літераторів. Вистачить двох прикладів, щоб підтвердити цей факт.

Микола Гоголь добре передає містичні форми, що їх досяг абсолютизм 19 століття: «Монарх є помазанник Божий, він – образ Божий... Монарша влада має бути верховною; він несе на своїх плечах важку ношу доль мільйонів своїх підданих. Він є відповідальним перед Богом за свій народ, і це звільняє його від будь-якої відповідальності перед людьми...» Таким чином, Гоголь повертає ідею 17 століття щодо того, що Цар був «Божим намісником».

Месіанство Третього Риму отримало значний відгук у російській літературі. Одним з його найкращих провідників був Достоевський. В романі «Біси» один з його героїв, Шатов, говорить: «Існує єдиний народ у світі, “обраний народ”, цей народ є “тілом Божим”. Я вірю в Росію... Я вірю в тіло Христа. Я вірю у Воскресіння Христа в Росії».

Достоевський писав у своєму щоденнику у 1876 році: «Константинополь мав би належати нам – якщо це поки що не так, значить, так буде пізніше».

В епоху Олександра I теорія Третього Риму отримала нові напрямки. У 1809 році, під час конференції у Тілзіті, у Литві, Олександр спонукав Наполеона до нового розділу світу: Наполеон мав здобути Сирію і Ліван (тобто країни, що лежать на схід від Середземного моря), Смирну, чарівний порт на Егейському морі в Туреччині, а також Салоніки, тоді як Олександр мав заволодіти Босфором та Дарданеллами. Пізніше, під час підписання договору в Ерфурті, у Німеччині, Олександр сподівався виторгувати для Росії Константинополь, але він отримав лише Молдавію та Валахію, одне з князівств на Дунаї, що сьогодні входить до складу Румунії.

Під час царювання Миколи I питання заволодіння Константинополем набрало розмаху. Микола

пообіцяв Англії, що вона отримає Єгипет, що належав на той час Туреччині, якщо та допоможе Росії перемогти Туреччину і заволодіти Константинополем. Англія відмовилася. Микола вимагав від султана протекторату над православним населенням Туреччини. Знаємо звучить? Давня російська ідеологія. А коли султан відкинув цю вимогу, цар розпочав «священну війну» проти Туреччини у 1853 році. В цій війні, що називається Кримською, Туреччина, підтримувана Англією, Францією, Австрією та Сардинією, перемогла Росію.

У 1877 році Росія знову оголошує війну Туреччині, знову з надією, що зможе під час війни заволодіти Константинополем, але й цього разу європейські країни стали на бік Туреччини, як це було й раніше, і Росії залишилось вдовольнитися Транскавказькими територіями та визнати незалежність Болгарії та Румунії.

Таким чином, історично теорія про те, що Москва була непереможним Третім Римом, зазнала численних поразок. Легенда про Третій Рим виявилася нічим іншим, як абсурдною теорією, але вона може мати небезпечні наслідки.

Минали роки, ідеологія московського Третього Риму розвинулася у *Панславизм*, у *русифікацію* неросійських народів, у *Третій Комуністичний Інтернаціонал* і в наші дні – у шовіністичний експансіоністський імперіалізм Росії і політику президента Путіна. Ця еволюція була увінчана іменем Священна Русь (Росія).

Все це було зроблено заради єдиної цілі: завоювання світу під егідою московського безпощадного шовінізму, як передрікав Карл Маркс у 1848 році.

Видатний французький історик Жюль Мішле (1798–1874) чудово визначив російський менталітет: «Росія, за своєю природою і у власному житті, має суттєву хронічну звичку обманювати через шахрайство. В її зовнішній політиці основною зброєю проти Європи завжди було віроломство. Вчора вона говорила нам: “Я – Християнство”, завтра вона скаже: “Я – Соціалізм”».

Сьогодні Священна Русь говорить світу: «Я захищаю російськомовне православне населення сходу України».

Тож російська брехливість є історичною і традиційною.

І на завершення: терміни Русь та Росія належать до двох різних держав, двох різних історичних реальностей, двох різних культур, двох різних мов, двох різних ментальностей, двох різних духовних характерів, двох різних епох і двох різних народів.

Доктор
Євген Каложний,
професор грецької філософії
Монреаль – Канада